

Mirsolieva Durdonaxon

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat

Institutining Farg'ona mintaqaviy filiali

Qo'g'irchoq teatr aktyorligi 4-bosqich talabasi.

Haykaltaroshlik-bu uch o'lchovli shakllar va figuralarni yaratish san'ati, ko'pincha tosh, yog'och, metall yoki loy kabi turli xil materiallardan. Ushbu san'at qadimiy va boy tarixga ega va ko'p asrlar davomida madaniyat va san'atning muhim qismi bo'lib kelgan. Ushbu maqolada biz haykaltaroshlik tarixini, uni yaratishning turli usullarini va zamonaviy dunyoda ushbu san'atning ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

HAYKALTAROSHLIK TARIXI

Haykaltaroshlik san'ati qadimgi tsivilizatsiyalarda ildiz otgan. Qadimgi davrlardan eng mashhur haykaltaroshlik asarlaridan biri qadimgi Yunoniston haykallari. Yunon haykaltaroslari Dovudning mashhur haykali kabi xudolar va qahramonlarning marmar haykallarini yaratdilar. Qadimgi Rim haykaltaroslari, shuningdek, imperatorlar va qahramonlarning bustlarini o'z ichiga olgan ajoyib san'at asarlarini yaratdilar.

O'rta asrlar haykaltaroshlik ko'pincha diniy maqsadlarda ishlatilgan davr edi. Soborlar va cherkovlar avliyolar va Injil mavzularini aks ettiruvchi yog'och va tosh o'ymakorligi bilan bezatilgan. Mikelanjelo va Leonardo da Vinchi kabi uyg'onish davrining buyuk ustalari haykaltaroshlik san'atiga katta hissa qo'shdilar. Ularning Mikelanjeloning "Dovud haykali" va "Muso" kabi asarlari haykaltaroshlik mahoratining ajoyib namunalari bo'lib qolmoqda.

Haykaltaroshlik barokko, romantizm va boshqa badiiy harakatlarda rivojlanishda davom etdi, ularning har biri o'ziga xos ijodiy yondashuvlar va uslublarni olib keldi. 19-20-asrlarda rassomlar yangi materiallar va mavhum shakllar bilan tajriba o'tkaza boshlaganlarida haykaltaroshlik san'ati inqilobga uchradi.

HAYKALTAROSHLIK TEXNIKASI

Haykal turli xil texnikalar va turli xil materiallardan tayyorlanishi mumkin. Haykaltaroshlikning asosiy usullaridan ba'zilari:

Yog'och o'ymakorligi: ushbu usul kerakli shaklni yaratish uchun materialning bir qismini yog'ochdan olib tashlashni o'z ichiga oladi. Yog'och o'ymakorligi ehtiyotkorlik va mahorat talab qiladi va ko'pincha bezak buyumlari va haykallarni yaratish uchun ishlatiladi.

Kasting: kasting-bu eritilgan metall, shisha yoki boshqa materiallarni qolipga quyish orqali haykal yaratish jarayoni. Bu sizga murakkab va batafsil haykallarni, shuningdek bitta asarning ketma-ket nusxalarini yaratishga imkon beradi.

Loyni modellashtirish: loy haykallarni yaratish uchun eng qulay materiallardan biridir. Rassom loyni kerakli shakl va tuzilishga ega qilib modellashtiradi, so'ngra uni odatda pechda pishiradi.

Mozaika: mozaik haykaltaroshlik keramik plitkalar, shisha yoki toshlar kabi turli xil kichik materiallardan rasm yoki shakl yaratishni o'z ichiga oladi.

Payvandlash va metallga ishlov berish: metall haykal ko'pincha payvandlash va metallni qayta ishlash yordamida yaratiladi. Rassomlar mavhum yoki realistik haykallarni yaratish uchun metall qismlarni birlashtirishi va modellashtirishi mumkin.

Abstraktsiya va kontseptual haykaltaroshlik: ba'zi rassomlar mavhum uslubda ishlashni afzal ko'rishadi, aniq ob'ektlardan ko'ra g'oyalar va his-tuyg'ularni ifoda etadigan haykallar yaratadilar. Haykaltaroshlikdagi bu yo'nalish ijodkorlik uchun cheksiz imkoniyatlarni ochib beradi.

HAYKALNING MA'NOSI

Haykaltaroshlik san'at va madaniyat olamida chuqur ahamiyatga ega. Bu bizning dunyomizga ta'sir qiladigan ba'zi usullar:

Ekspressiv san'at: haykaltaroshlik rassomlarga o'z g'oyalari, his-tuyg'ulari va idroklarini shakl va tekstura orqali ifoda etish imkonini beradi. Bu murakkab mavzularni muhokama qilish va tomoshabinlarda hissiy reaksiyalarni keltirib chiqarish vositasi bo'lishi mumkin.

Dekorativ san'at: haykaltaroshlik shaharlarimiz, bog'larimiz, uylarimiz va jamoat joylarimizni bezatadi. U atrof-muhitga go'zallik va xarakter beradi, joylarni yaratadi

Tarixiy ahamiyati: ko'plab haykallar tarixiy ma'lumotlar va madaniy merosni saqlaydi. Ular mumkin

Ilhom va ijodkorlikni rivojlantirish: haykaltaroshlik boshqa rassomlarni ilhomlantiradi va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Uning xilma-xilligi va imkoniyatlari quyidagilarga yordam beradi

Estetik zavq: chiroyli haykallar tomoshabinlarga estetik zavq bag'ishlaydi. Ular ilhomlantirishi mumkin, vaqt

Haykaltaroshlik dunyodagi eng muhim va obro'li san'at turlaridan biri bo'lib qolmoqda. Uning boy tarixi, texnikasining xilma-xilligi va chuqur ahamiyati uni insoniyat madaniyati va ijodining ajralmas qismiga aylantiradi. Rassom yoki tomoshabin bo'lishingizdan qat'i nazar, haykal dunyo va san'at haqidagi tasavvuringizda ta'riflab bo'lmaydigan iz qoldiradi.

WEB INFORMATION SITES USED;

1. Saviya.uz
2. Vikipediya.uz
3. Ziyo.uz

